

El llenguatge

Les catacumbes

Les catacumbes, cementiris subterranis de Roma on es refugiaven els primers cristians per tal de celebrar, a recer de l'hostilitat exterior, llurs reunions i el culte de la nova religió, serveixen sovint per a designar, en una transposició de circumstàncies, aquelles activitats de tot ordre que la prudència més elemental obliga a fugir de la claror del dia. Es diu, així, que treballen a les catacumbes, que viuen a les catacumbes o que —finalment!— han pogut sortir de les catacumbes. Però hem vist, més d'una vegada, que en lloc de les catacumbes n'hi ha que escriuen les «catacombes».

Aquesta forma podria ésser qualificada d'hiperpurisme, en el sentit que els qui hi recorren deuen creure que n'eviten una d'errònia. Hi deu influir, sens dubte, la paraula tomba tan sovint escrita i pronunciada «tumba». L'esmena d'aquesta forma, canviant una u en una o es fa extensiva a un mot, catacumbes (usat sempre en plural), amb el qual no és difícil d'establir-hi una relació. Es tracta, però, de tomba amb o i de catacumbes amb u.

En realitat aquest fenomen comprèn altres casos anàlegs. Els mots plans gropa (d'un cavall), broma (boira), ploma i corba sofreixen sovint la concurrència, especialment en la llengua parlada, de «grupa», «bruma», «pluma» i «curba». (Advertim que tractant-se d'una via de comunicació el més terme més adequat, en lloc de corba és revolt, giravolt, giragonsa, etc) Però l'esmena de «grupa», «bruma», etc, en gropa, broma ..., s'estén algun cop a mots que no la necessiten, com suma, maduixa que algú escriu «soma», «madoixa» —com «catacombes»—, i segurament algun més, a part de la sèrie profund, fecund, immund, medita-bund, etc. que algú transforma indegudament en «profond», «fecond», etc, (i, anàlogament, en el femení, en «profondá», «feconda», etc).

Caldria veure, és clar, si qui escriu «soma» «catacombes», «immond», etc, pronuncia aquests mots amb o o bé amb u. No és gens improbable que sabent que mots com conilli, boiet, ferro i carro són usualment pronunciats amb una u (en el català oriental), creguessin de bona fe que aquella mots es podien escriure també amb una o i pronunciar-se amb una u.

Albert Jané